

Beskrivning av förvaltningens arbete
med Livskvalitet

Resultatrapport 2024

Rapporten omfattar perioden: Nuläge hösten 2024

**ÖSTRA
GÖINGE**

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	4
Uppdrag och omfattning	4
Omvärldspåverkan	4
Förvaltningens arbete med att stärka folkhälsan	5
Främja Göingebornas utbildning och kompetens	5
Stärka en god start i livet och jämna uppväxtvillkor	7
Främja en aktiv fritid	7
Stärka Göingebornas möjligheter till sysselsättning och ett välfungerande liv	8
Främja hälsa och delaktighet för äldre och funktionsnedsatta	10
Stärka Östra Göinge som en socialt sammanhållen och trygg boendekommun	13
Möjligheter och utmaningar i arbetet med folkhälsa och god livskvalitet	16
Slutliga kommentarer	16

Sammanfattning

Resultatrapporten beskriver hur förvaltningen i Östra Göinge kommun arbetar för att stärka folkhälsan och öka livskvaliteten för invånarna i kommunen med målet att alla invånare har lika förutsättningar att leva ett hälsosamt liv.

Genom att satsa på trygga och inkluderande skolmiljöer, där värdegrundsarbete och hälsofrämjande undervisning är centrala, kan kommunen tidigt identifiera barn och unga i behov av stöd. Elevhälsan och andra stödfunktioner arbetar nära eleverna för att främja psykisk hälsa och förebygga problem. Förvaltningen uppmuntrar också till hälsosamma levnadsvanor genom att tillhandahålla näringsrik mat och möjligheter till fysisk aktivitet, vilket bidrar till att skapa goda förutsättningar för barn och ungas utveckling.

Inom socialtjänsten riktas insatser till familjer och individer som är särskilt sårbara, vilket omfattar stöd i hemmet, nätverksarbete och förebyggande åtgärder. Insatserna fokuserar på att minska behovet av externa placeringar och stärka familjernas egna resurser. Även äldreomsorgen och stödet till personer med funktionsnedsättning är viktiga delar av förvaltningens folkhälsoarbete, där insatser görs för att främja självständighet, trygghet och livskvalitet. Valfärdsteknik används i allt högre grad för att förbättra vård och omsorg, och sociala aktiviteter motverkar isolering och bidrar till att stärka det psykiska och fysiska välbefinnandet.

För att skapa en aktiv fritid erbjuds ett brett utbud av fritidsaktiviteter i samarbete med föreningslivet. Genom att öka tillgängligheten och sänka trösklarna för deltagande främjas både fysisk och social aktivitet framför allt för kommunens yngre invånare. Detta arbete bidrar också till att öka tryggheten och den sociala sammanhållningen i kommunen.

Genom att arbeta för att motverka segregation, exploatering och för att öka tillgången till bostäder av god kvalitet i trivsamma bostadsområden bidrar förvaltningen till att stärka Östra Göinge som en socialt sammanhållen och trygg boendekommun.

Inför framtiden rekommenderas att förvaltningen intensifierar arbetet med tidiga insatser för barn och ungdomar samt stärker samverkan mellan olika verksamheter inom kommunen och externa aktörer. Det finns ett behov av att utveckla strategier som bättre anpassar stöd och resurser efter de förändrade demografiska behoven. En sådan är att implementera digitala lösningar och valfärdsteknik för att förbättra effektiviteten och höja kvaliteten i förvaltningens arbete. För att säkerställa ett långsiktigt hållbart folkhälsoarbete krävs dessutom en fortsatt satsning på att minska ojämlikheter, där särskilda insatser riktas mot områden och grupper som är mest utsatta. Genom att arbeta strategiskt och samordnat kan kommunen möta de utmaningar som finns och skapa bättre förutsättningar för en god hälsa och livskvalitet för alla invånare.

Inledning

Uppdrag och omfattning

Mål- och resultatplanen 2024–2027 har utökats med det nya prioriterade området Vägen till livskvalitet. I syfte att ta fram förslag till en övergripande politisk viljeriktning på området har en tillfällig beredning tillsatts under perioden 1 jan 2024 – 31 dec 2025. Folkhälsoberedningen har i uppgift att bland annat samla in relevanta data och information om hälsotillståndet i kommunen. Genomförda utvärderingar och bedömningar ska därefter användas för att identifiera de främsta folkhälsoproblemområden i kommunen som behöver prioriteras. Beredningen ska utforma underlag för framtagande av strategier och förslag på åtgärder för att förebygga sjukdomar, främja hälsa och minska hälsoklyftor i Östra Göinge kommun.

Denna rapport är framtagen som ett inspel till folkhälsoberedningen. I denna resultatrapport beskrivs hur förvaltningens arbete bidrar till god folkhälsa och ökad livskvalitet hos kommunens invånare. Resultatrapporten beskriver även möjligheter och utmaningar som förvaltningen möter i detta arbete.

Omvärldspåverkan

Det finns flera faktorer som påverkar förvaltningens arbete med att främja och stärka folkhälsan i kommunen. Den socioekonomiska situationen i kommunen är en av de största utmaningarna, då arbetslösheten är hög och en i jämförelse stor del av befolkningen lever med begränsade ekonomiska resurser. Detta har en direkt påverkan på både barn och vuxnas hälsa.

Utbildningsnivån i kommunen är också generellt sett låg och det finns ingen utbredd tradition av att studera vidare i högre studier. Utbildning är en avgörande faktor för att skapa långsiktig hälsa. Den lägre utbildningsnivån bidrar även till att reproducera ojämlikheter i hälsa mellan olika grupper.

Trygghetsmätningar visar att det finns en upplevd otrygghet bland invånarna. Invånare som upplever otrygghet tenderar att begränsa sin vardag, vilket kan leda till minskad fysisk aktivitet och isolering, särskilt bland barn och äldre. Den sociala sammanhållningen och tilliten till varandra och till myndigheter generellt påverkas negativt när den upplevda otryggheten är hög.

Nya lagar ställer högre krav på kommunens välfärdsinsatser samtidigt som demografiska utmaningar påverkar försörjningskvoten negativt vilket sätter press på kommunens resurser. Samtidigt kräver den ökande ojämlikheten i utbildning, ekonomi och hälsa en alltmer samordnad insats från både kommunen och andra aktörer för att säkerställa att alla invånare har lika förutsättningar att leva ett hälsosamt liv.

Sammanfattningsvis påverkar ovan kommunens möjligheter att påverka folkhälsan i positiv riktning och kräver att kommunen agerar strategiskt och långsiktigt för att hantera både de omedelbara och strukturella utmaningarna.

Förvaltningens arbete med att stärka folkhälsan

Främja Göingebornas utbildning och kompetens

I Östra Göinge, där socioekonomiska utmaningar och en förändrad demografi påverkar invånarnas hälsa, fyller förskola, skola och vuxenutbildning en avgörande funktion i arbetet för att stärka folkhälsan. Skolans uppdrag går utöver att enbart förmedla kunskap; det handlar också om att främja fysisk och psykisk hälsa, social inkludering och ett långsiktigt välmående hos barn och elever i alla åldrar. Denna uppgift är särskilt viktig för att motverka ojämlikheter.

Psykisk hälsa och socialt välmående

Skolans arbete med att främja psykisk hälsa är en central del av folkhälsoarbetet, särskilt i en kommun som Östra Göinge där många barn och ungdomar upplever utmaningar kopplat till detta. Barnhälsoteamen i förskolan, elevhälsoteamen i övriga skolformer och tidiga samordnade insatser (TSI) tillsammans med socialtjänst verkar för att upptäcka problematik i ett tidigt skede och agera snabbt så att barn får det stöd de behöver. Samverkan mellan förskola, socialtjänst och vårdcentral genom familjecentralen skapar förutsättningar för tidiga insatser som kan göra stor skillnad i barnens liv. På grundskolenivå pågår pilotprojekt som syftar till att hitta effektiva samverkansformer för att minska problematisk skolfrånvaro och ge stöd till elever i riskzonen.

Värdegrundsarbetet på skolorna är också centralt, där fokus ligger på att skapa trygga och inkluderande lärmiljöer. Arbetet för att motverka mobbning och diskriminering formaliseras genom planer för likabehandling och hanteringen av kränkande behandling har stärkts med hjälp av det digitala verktyget Drafit. För att möta specifika behov arbetar specialpedagoger nära eleverna. Den sociala tjänstehunden Rosa bidrar till att förbättra elevernas psykiska hälsa genom sin närvaro och interaktion, särskilt för elever som har lättare att knyta an till djur än till människor. Dessutom erbjuder skolan i samverkan med Öppenvården insatser som "Spela roll!" som ger elever möjlighet att reflektera över normer och utmana sociala sanningar i sin vardag, vilket stärker deras självkänsla. "Fria zoner" är en annan insats som används för att diskutera elevers rättigheter och särskilt adressera frågor som hedersproblematik.

Studiero, motivation och delaktighet är områden där grundskolans elever generellt skattar lågt på enkäter, och dessa faktorer påverkar både lärmiljön och elevernas hälsa. Därför genomförs satsningar på att göra undervisningen mer tillgänglig och anpassa de fysiska lärmiljöerna. Genom mobilfria skoldagar, som på olika sätt genomförs på skolorna, förbättras studieron ytterligare och bidrar även till att minska förekomsten av kränkningar.

Fysisk hälsa och näringsriktig kost

Skolans arbete med att främja fysisk hälsa omfattar både undervisning och praktiska åtgärder som syftar till att motverka livsstilsrelaterade hälsoproblem. Genom hälsofrämjande utbildning som innefattar näringslära, fysisk aktivitet och hygien får eleverna kunskaper och verktyg för att ta ansvar för sin hälsa både nu och i framtiden. Idrottsundervisningen spelar en nyckelroll i att etablera regelbunden fysisk aktivitet som en del av vardagen. "Skol IF" är ett initiativ, där eleverna själva leder aktiviteter under och efter skoldagen, för att främja rörelse och aktivitet inom ramen för föreningslivet. Dessutom samarbetar skolan med Fritidsbanken för att göra det möjligt för alla barn att prova på olika aktiviteter, även de som annars inte har tillgång till utrustning.

Tillgången till näringsriktig mat är en annan viktig komponent i skolans folkhälsoarbete, särskilt eftersom vissa elever kommer från hushåll med begränsade resurser. Förskolan och skolan erbjuder näringsrik kost. Inom grundskolan kompletteras lunchen med ett förmiddagsmål eftersom många elever inte äter frukost innan de kommer till skolan. Tillgången till en god och näringsrik kost i skolan jämnar ut skillnader i näringsintag och förbättrar barnens och elevernas hälsa och prestation i skolan. För att öka intresset för hälsosam mat introducerar måltidsenheten konceptet "Månadens frukt/grönsak" på kommunens förskolor, där barn får smaka på olika varianter av en utvald gröda under månaden. Eleverna inom grundskolan erbjuds något liknande i en satsning som möjliggör för eleverna att smaka nya rätter och genom att elever deltar i måltidsråd främjas även delaktighet. Därtill kompletterar skolhälsovården detta arbete genom regelbundna hälsokontroller som kan identifiera fysiska och psykiska hälsoproblem i tid, vilket gör det möjligt att sätta in tidiga insatser.

Jämlikhet och inkludering

I Östra Göinge, där sociala och ekonomiska skillnader är tydliga, är skolans kompensatoriska roll särskilt viktig för att skapa jämlika förutsättningar för alla elever. Kommunens resursfördelningsmodell tar hänsyn till skolans storlek och elevernas socioekonomiska förutsättningar för att säkerställa att resurser fördelas på ett sätt som möter behoven. Utöver detta satsar skolorna på att förbättra de fysiska lärmiljöerna för att skapa trygghet och stödja elevernas inläring.

Skolan främjar också inkludering genom kulturella samarbeten. Genom "Skapande skola" erbjuds olika aktiviteter såsom författarbesök, dans och berättarrazzia. Tillsammans med Wanås Konst får barn i förskolan möjlighet att delta i konstnärliga aktiviteter och utveckla både sociala och kreativa färdigheter.

Förberedelse för ett hälsosamt arbetsliv

Skolan har en viktig roll i att förbereda eleverna för arbetslivet, vilket bidrar till bättre framtida hälsa då stabil sysselsättning är kopplat till både fysisk och psykisk välbefinnande. Introduktionsprogrammet (IM) erbjuder ungdomar som står utanför utbildning och arbetsmarknad en andra chans, medan vuxenutbildningen skapar

möjligheter till omskolning och arbetsmarknadsintegration för vuxna invånare, inklusive nyanlända. Genom samarbeten med det lokala näringslivet och yrkeshögskolor erbjuds studiebesök, praktikplatser och yrkesinriktade utbildningar som ger förutsättningar för arbete, vilket i sin tur stärker hälsan.

Genom dessa insatser bidrar skolorna i Östra Göinge till att bygga ett starkare och mer välmående samhälle, där folkhälsan stärks på både kort och lång sikt. Ett välfungerande utbildningssystem skapar inte bara framtidstro hos individer, utan gör också kommunen mer attraktiv att bo och leva i.

Stärka en god start i livet och jämna uppväxtvillkor

Stöd till barn, unga och familjer

Konsekvenserna för barn som har sämre uppväxtvillkor är långtgående och samhällskostnaderna höga. För att minska de individuella- och samhälleliga kostnaderna pågår en förändringsresa inom IFO Barn och unga samt Öppenvården. Målet är att skapa hållbara lösningar på hemmaplan och på så vis minska antalet externa placeringar. Under 2024–2025 genomgår både ledning och medarbetare kompetenshöjande insatser när arbetssättet Signs of Safety implementeras.

Signs of Safety är en nätverksbaserad praktik som används i arbetet med barn och familjer av socialtjänster internationellt och i flera svenska kommuner.

Förhållningssättet syftar till att bygga upp säkerheten för barn. Detta görs genom att skapa samarbete och delaktighet med individen, dess föräldrar, familj och viktiga personer i deras nätverk. Signs of Safety är ett lösningsfokuserat förhållningssätt som fokuserar på att identifiera och stärka det som fungerar och på så vis minska oron och skapa processer som leder till förändring och lösningar som ska fungera över tid.

Främja en aktiv fritid

Hälsosamma levnadsvanor främjar en god hälsa. För att åstadkomma en god och jämlik hälsa är det viktigt att stärka människors möjligheter till hälsosamma levnadsvanor och så långt som möjligt ta hänsyn till hur olika sociala grupper påverkas. Grunden för goda levnadsvanor läggs i en tidig ålder.

Antalet barn och unga som idrottar i Sverige blir färre, så även i Östra Göinge. Idag konkurrerar fysisk aktivitet med ett digitalt socialiserande (via e-sporter, spel och sociala medier). För att vara en positiv motvikt till en mer stillasittande livsstil satsar förvaltningen särskilt på fysiska aktiviteter för kommunens unga invånare där rörelselusten stimuleras.

Stimulera rörelselust hos de yngre invånarna

I Östra Göinge kommun finns ett 40-tal idrottsföreningar inom ett brett utbud av idrotter. Förvaltningen arbetar aktivt med att få fler, framför allt unga invånare, att utveckla lust att röra sig och en nyfikenhet på föreningslivet. Detta görs genom att kultur och fritid samverkar med föreningar, skolor och kommunens egen fritidsbank för att erbjuda olika lovaktiviteter, idrottsskolor och skolidrottsföreningar.

Till stöd för detta finns en rad kontaktytor så som två tjänster; föreningssamordnare samt kultursekreterare, som båda arbetar mot föreningslivet. Kommunen har även avtal med RF SISU och Skolidrottsförbundet som har egna idrottskonsulenter aktiva i kommunen och som arbetar mot föreningarna. Vidare finns även IdrottsAlliansen Göinge där kommunen regelbundet träffar ett urval av föreningarna.

Framöver avser Östra Göinge kommun att se över olika bidragsformer, så som driftbidrag samt villkoren för aktivitetsbidrag. I närtid ligger även uppdatering av Boknings- och bidragssystemet för att underlätta den administrativa delen för föreningslivet. Kultur och fritid vill också se över och optimera användandet av kommunens minibussar.

Stärka Göingebornas möjligheter till sysselsättning och ett välfungerande liv

Ojämlighet i hälsa uppstår till följd av att sociala grupper har olika tillgång till resurser som påverkar hälsan, så som utbildning, arbete och försörjning. Sådana skillnader påverkar risken för ohälsa, mottaglighet för och motståndskraft mot ohälsa. Detta påverkar också risken för sociala och ekonomiska konsekvenser av ohälsa. De olika resurserna är sammankopplade, förstärker varandra och samspelar genom hela livet. Hälsa är alltså både en förutsättning för och ett resultat av andra viktiga resurser. Med mer jämlika livsvillkor och resurser blir också hälsan mer jämlik.

Förvaltningen möter invånare som har sämre förutsättningar till god hälsa, exempelvis vuxna som saknar utbildning, arbete eller egen försörjning. Vi möter också individer som har sämre hälsa, exempelvis beroendeproblematik eller/och psykisk ohälsa. Ofta är dessa tillsammans en grupp som utan vårt stöd riskerar att hamna i ett utanförskap eller som redan upplever att de inte är delaktiga i samhället. Utanförskap får långtgående konsekvenser för både individ och samhälle. Detta är därför en viktig grupp att fånga upp, ge stöd och erbjuda rätt insatser till, inte enbart ur ett folkhälsoperspektiv utan också för samhällsutvecklingen i stort.

Stärka möjligheterna till sysselsättning – särskilt för grupper som annars har svårt att komma in på arbetsmarknaden

Arbetsmarknadsenheten möter de invånare som står längst från arbetsmarknaden. Sedan 1 september 2024 ingår ekonomiskt bistånd i enheten med syftet att knyta verksamheternas arbete närmare med målet att skapa bättre förutsättningar för individer att ta sig vidare mot egen försörjning. En förutsättning för att nå progression

och en positiv stegförflyttning är att utveckla sig inom flera områden samtidigt. Det innebär också att verksamheterna behöver göra det samma, att se till helheten i en människas liv. Det görs genom att arbeta med individer i parallella spår; jobbförberedande, kompetens, socialt samt psykisk och fysisk hälsa. För många utgör ohälsa och bristen på sociala förmågor och sammanhang ett hinder för progression. Därför har enheten i nära samverkan med Öppenvården utvecklat sitt stöd till kund i dessa avseenden. Idag möts varje enskild individ där den befinner sig. I enlighet med arbetssättet BIP, är det den enskildes individuella behov som ligger till grund för utformningen av dennes planering mot egenförsörjning.

Stärka möjligheter till ett välfungerande liv – genom att erbjuda lättillgängligt förebyggande stöd till unga och vuxna

De flesta av oss går igenom svackor och svårare perioder i livet. Vare sig det rör sig om en separation, psykisk ohälsa, att en själv eller anhöriga utvecklar beroendeproblematik (alkohol, droger, spel), upplever våld i nära relation eller annat är det viktigt att kunna få hjälp av professionella. Ju tidigare individer får stöd eller behandling desto mindre blir de individuella och samhällsliga kostnaderna.

I Östra Göinge kommun är socialtjänsten på god väg i omställningen mot mer förebyggande arbete, vilket förordas i den kommande nya Socialtjänstlagen. Under de senaste åren har öppenvården i kommunen byggts ut och kan idag erbjuda en bred variation av stöd och behandling enligt evidensbaserade metoder. Under 2024 och 2025 utökas verktygslådan ytterligare. Invånare som riskerar att utöva eller utövar våld ska få hjälp att ändra sitt beteende. Därutöver görs en extra satsning gällande psykisk ohälsa då öppenvården sett att det är många som vänder sig till dem då det är långa köer till BUP och vuxenpsykiatri. Dessa personer har stora utmaningar med psykisk ohälsa och söker då öppenvården i väntan på att få en tid hos BUP eller vuxenpsykiatri. För att bättre kunna möta målgruppens behov genomför öppenvårdens personal kurser i Mental Health First Aid (MHFA) och Acceptance Commitment Therapy (ACT).

Genom att nu också erbjuda biståndsfria samtal (att stödet kan ges utan att det föregåtts av en utredning inom myndighetsutövningen med beslut om insats via öppenvården) skapas lägre trösklar till stöd. Sedan detta möjliggjordes har antalet ärenden på öppenvården ökat markant vilket visar att fler av kommunens invånare självmant söker sig till öppenvården. Detta indikerar att vi når ut med vårt stöd till invånare som är i behov av det, i ett tidigare skede och när individen själv är motiverad att få stöd.

Genom kommunens socialpsykiatri erbjuds Göingebor som upplever psykisk ohälsa en mötesplats i Kompassen. Genom gruppaktiviteter möjliggör Kompassen för att bryta isolering, skapa rutiner och struktur i vardagen och att träna sig i mötet med andra människor.

Främja hälsa och delaktighet för äldre och funktionsnedsatta

Östra Göinge kommuns äldreomsorg, funktionsstöd, kommunal primärvård samt förebyggande verksamhet bidrar till att stärka folkhälsan genom att erbjuda vård- och omsorgsinsatser utifrån individuell behovsbedömning, hälsofrämjande aktiviteter samt genom att främja social samvaro.

Fysisk hälsa

Fysiska aktiviteter hjälper till att bibehålla muskelstyrka, förbättra rörlighet och balans för att förhindra fallskador. Genom att erbjuda anpassade träningsprogram, hjälp med mediciner och förebyggande åtgärder kan äldre hålla sig fysiskt aktiva och minska risken för kroniska sjukdomar som hjärt- och kärlsjukdomar, diabetes och benskörhet. Tillgång till stimulerande utomhusmiljö och promenadområden där äldre och personer med funktionsnedsättning kan röra sig i en trygg miljö stimulerar till utevistelse och aktivitet. Det är även viktigt att verksamheterna har ett vardagsrehabiliterande förhållningssätt så att kunderna får möjlighet att bibehålla sina resurser. Hälsa och omsorg har flera insatser och aktiviteter för att främja fysisk aktivitet.

Fallskador är en stor hälsorisk inte minst för äldre och personer med funktionsnedsättning. Hälsa och omsorg arbetar med fallprevention genom att ge information, om fallförebyggande åtgärder den enskilde själv kan göra, vid preventiva hembesök och vid seniorkurser. Andra insatser är att ge råd om användning av hjälpmedel eller rådgivning gällande boendemiljön. För personer över 70 år erbjuder Hälsa och omsorg även "Fixartjänst" vars syfte är att minska fallskador.

Förebyggande verksamhet är sammanhållande i arbetet med "Frivillig i Göinge" som håller i mötesplatserna. Vid mötesplatserna anordnas fysisk aktivitet flera gånger i veckan. Andra aktiviteter är seniorkurser där fokus är information om vad deltagarna själva kan göra för att ta eget ansvar för sin fysiska och psykiska hälsa.

Hemtjänst och funktionsstöd arbetar med att stödja kunderna till regelbunden motion anpassad till individens förmåga. Detta kan ske genom biståndsbedömda beslut där hemtjänsten utför exempelvis promenader eller ledsagning till aktiviteter. Det kan även ske genom bedömd hälso- och sjukvårdsinsats med individuellt träningsprogram som kunden själv genomför eller med stöd av rehabassistent/hemtjänstpersonal.

På särskilt boende och dagverksamheten anordnas regelbundna aktiviteter så som framförallt vardagsrehabilitering.

Psykisk hälsa och välbefinnande

Utmaningar som åldrandet innebär, såsom fysiska nedsättningar och sociala förluster ger en ökad sårbarhet för ensamhet och nedsatt psykisk hälsa. Likaså möter personer med funktionsnedsättningar utmaningar som kan påverka deras psykiska hälsa, till exempel social isolering, fysisk begränsning, stigmatisering och brist på tillgänglighet. Kommunens insatser för att stärka psykisk hälsa är främst inriktade på aktiviteter för mental stimulans samt att skapa struktur och trygghet.

Äldreomsorgen och funktionsstöd ska främja kundernas möjlighet att leva ett så självständigt och aktivt liv som möjligt. En del i utredningen som biståndshandläggare/LSS-handläggare gör vid en ansökan är att ta in kundens bild av sin situation och behov av stöd. Detta skapar delaktighet för kund och bidrar till att beslutet blir anpassat efter det individuella behovet. En genomförandeplan upprättas av fast omsorgskontakt tillsammans med kund där kundens vilja och önskemål respekteras så långt det är möjligt i utformningen av hur och när insatserna ska utföras.

Trygghet och säkerhet är viktigt för psykisk hälsa och välbefinnande, inte minst för kunder inom Hälsa och omsorg. Att kunden har tillgång till det stöd den har behov av i form av exempelvis hjälpmedel, stödinsatser och hälso- och sjukvård skapar trygghet. När insatser i ordinärt boende inte är tillräckliga erbjuder kommunens boenden en trygg och säker miljö, med personal närvarande dygnet runt.

Särskilda boenden, bostad med särskild service, dagverksamhet och mötesplatser erbjuder aktiviteter för att upprätthålla kognitiv hälsa och som främjar mental stimulans. Exempelvis erbjuds aktiviteter som läsning, pussel, spel och andra stimulerande aktiviteter som bidrar till att hålla hjärnan aktiv.

För kunder med kognitiva nedsättningar är tydliga rutiner och en trygg vardag viktig för att minska stress och ångest. Hälsa och omsorg arbetar för att skapa en strukturerad vardag som ger förutsägbarhet och trygghet.

Social samvaro och delaktighet

Sociala nätverk och delaktighet är viktiga för individens hälsa och livskvalitet. Stödinsatser som möjliggör socialt umgänge och tillgång till kulturella aktiviteter och fritidsaktiviteter förbättrar den sociala hälsan och minskar risken för ofrivillig ensamhet. Äldreomsorgen erbjuder aktiviteter och stöd för äldre att upprätthålla sociala kontakter, både med andra äldre och med omvårdnadspersonal. På samma sätt bidrar funktionsstöd till att motverka social isolering och främja gemenskap genom att underlätta deltagande i sociala aktiviteter, arbete och utbildning.

Särskilda boenden i Östra Göinge anordnar regelbundet sociala aktiviteter. Det finns boende som har samverkan med lokalt café som bjuder in till trivselträffar.

Daglig verksamhet är anpassat arbete där personer med funktionsnedsättning kan delta i meningsfull sysselsättning och delaktighet i ett sammanhang.

Förebyggande verksamhet har ett stort utbud av aktiviteter som främjar social samvaro och delaktighet. Östra Göinge har ett stort antal frivilliga personer som anordnar aktiviteter på mötesplatserna som finns i alla större byar i kommunen. Att vara frivillig främjar både den frivillige som gör en meningsfull social insats samt de som får ta del av aktiviteterna som ges. Under hösten startas även väntjänst upp som kan göra hembesök hos äldre som upplever ofrivillig ensamhet och som inte har möjlighet att ta sig till mötesplatserna.

Den förebyggande verksamheten erbjuder uppsökande hembesök till alla 77-åringarna i kommunen. Under 2023 och 2024 har även hälsosamtal för 85-åringar genomförts. Hembesöken fyller en viktig funktion för att få ut information om vad den enskilde behöver tänka på inför framtiden och vad den enskilde själv behöver ta ansvar för. Det är även ett bra forum för att få ut information om vilka aktiviteter och insatser kommunen har.

Personcentrerad vård och förebyggande hälsovård

Kommunal primärvård ska erbjuda god hälso- och sjukvård som ges av fysioterapeuter, arbetsterapeuter, sjuksköterskor samt dietist och omfattar hälso- och sjukvård, habilitering och rehabilitering och hjälpmedel för personer i:

- hemsjukvård i ordinärt boende
- personer inskrivna i mobilt vårdteam eller är tidvis sviktande
- särskilt boende för äldre
- bostad med särskild service för vuxna LSS
- bostad med särskild service för barn och ungdom LSS
- korttidsvistelse för barn och vuxna oavsett lagrum
- daglig verksamhet LSS

Insatser kan även utföras av vårdpersonal som delegerats eller instruerats för uppgiften.

I vårdsamverkan samarbetar kommunen och Region Skåne med en gemensam målbild och handlingsplan avseende god och nära vård. En gemensam utveckling som ska höja kvaliteten för den enskilde där personcentrerad vård är i fokus. Där det finns behov upprättas en SIP (samordnad individuell plan).

Omställningen till nära vård innebär att ett större ansvar läggs på den kommunala och regionala primärvården för att uppnå en god, nära och samordnad vård. Det innebär även att fler av de svårast sjuka får mer avancerad sjukvård i hemmet vilket ställer andra/större krav på den kommunala primärvården och på omvårdnadspersonal. Arbetet med förutsättningarna för samverkan gällande nära vård sker läns- och regionsövergripande och enligt den nationella överenskommelsen.

Stöd till personer med demensdiagnos

Östra Göinge har ett specialanpassat boende för äldre med demenssjukdom där vården och miljön är utformad för att ge trygghet och struktur. Boendet blev Silviacertifierat 2023 vilket innebär att samtlig personal är specialutbildad i demens. I byggnaden finns även kommunens dagverksamhet för personer med demenssjukdom.

Anhörigstöd och avlastning

Det finns många anhöriga som tar hand om sin make/maka och som kan behöva tillfällig avlastning genom exempelvis avlösning, korttidsboende eller annan avlastande insats. Dessa insatser är förebyggande då det ger anhöriga en möjlighet till vila och återhämtning.

Gruppträffar med anhöriga till personer med demenssjukdom anordnas regelbundet, där det informeras om kognitiva sjukdomar samt hur anhöriga bäst kan hjälpa sina närstående och samtidigt ta hand om sin egen hälsa. Även individuella stödsamtal till anhöriga erbjuds.

Näringsrik kost och matvanor

Kostens betydelse för hälsan är stor för att bevara fysisk och psykisk hälsa samt för att förebygga risker och sjukdomar. Med ökad ålder förändras kroppens behov och förmåga att ta upp näringsämnen, vilket gör att måltiderna behöver vara anpassade för att möta förändrade behov. Måltiderna som lagas i kommunen är näringsberäknade och anpassade för att möta kundernas behov, vilket är viktigt för att upprätthålla god hälsa. Det finns kostombud både i verksamheter i ordinärt boende och på boende. Kostombuden har regelbundna träffar med dietisten där de får påfyllnad av kunskap om kosten kopplat till hälsa.

På särskilda boenden har det jobbat med trivseln i de gemensamma utrymmena för att måltiden ska bli en trevlig stund på dagen. I brukarundersökningen för 2024 svarade 90% att maten smakar bra och 91% att de upplever att måltiderna är en trevlig stund.

Hälsa och omsorg har under många år mätt nattfastan på särskilt boende och jobbat med förbättringar, målet är att nattfastan ska vara under 11 timmar. Vid senast mätningen i april 2024 låg medelvärdet på 11 timmar.

Digitalisering och teknik för ökad självständighet

Tekniska lösningar för att främja trygghet, aktivitet och ökad självständighet är prioriterat. Exempel på teknik som införts är trygghetslarm, gps-larm, digital tillsyn, digitalt läkemedelsskåp, digitala nycklar, Boet (verksamhetsstöd LSS), Tovertafel (digitalt spel för personer med kognitiv svikt), VR-glasögon, gungstolar och digitala terapidjur.

Under hösten 2024 pågår ett arbete med att införa läkemedelsautomater i ordinärt boende samt förberedelser för att kunna använda sensorer till särskilda boenden.

Stärka Östra Göinge som en socialt sammanhållen och trygg boendekommun

Tillgång till en god och ekonomiskt överkomlig bostad i ett område som ger samhälleliga förutsättningar för social gemenskap bidrar till trygghet, tillit och en god och jämlik hälsa. Östra Göinge möter dock utmaningar kopplat till segregation där socioekonomin hos invånarna varierar mellan olika bostadsområden. Förvaltningen arbetar därför för att motverka segregation, exploatering och för att öka tillgången till bostäder av god kvalitet och trivsamma bostadsområden. Dessa satsningar inom

samhällsplaneringen är av vikt för att bidra till ökad livskvalitet och god folkhälsa hos invånare men också för att påverka det negativa flyttnettot.

Bostäder av god kvalitet

Bostadsbeståndet i kommunens allmännyttan byggdes under 1950–1970-talen. Under senare år har standarden uppdaterats genom stambyten och renovering. Bland beståndet finns även bostäder som är uttjänta. I Hanaskog har därför omfattande rivningar av gamla flerbostadshus genomförts i kvarteret Ringen och kommunen planerar för hur byn kan utvecklas i nästa fas.

Det byggs också nya bostäder i Östra Göinge av hög och modern standard. I Broby byggs 33 lägenheter och nyligen färdigställdes tolv lägenheter på Bödkaregatan som alla är uthyrda. 2020 stod en rad marklägenheter klara i Sibbhult på Möllegatan, även dem har boende hyresgäster. De nya bostäderna är moderna och tillgänglighetsanpassade och passar således de flesta av kommunens invånare.

Trivsamma och trygga bostadsområden

Genom kommunens samhällsplanering skapar förvaltningen en närmiljö som bjuder in till sociala aktiviteter i kommunens byar. I Glimåkra kommer Göingeborna kunna träffas och mötas i det nya kunskapscentret där även hemtjänstens personal kommer inrymmas dygnet runt. 2023 invigdes en ny kickbike-bana i Knislinge och i Broby planeras det för nya parkytor.

En hög standard på kommunens fysiska miljöer är grundläggande för att göra kommunens bostadsområden socialt hållbara. En viktig del i det arbetet, som utförs på daglig basis, är underhållet av kommunens fysiska miljöer. Det bidrar till att byarna hålls rena, fina och välkomnande.

Förvaltningen bidrar till känslan av ökad trygghet hos Göingeborna. I hjärtat av Broby har en ny busstation nyligen byggts. Den är rymlig och erbjuder resenärer bland annat uppvärmda och väl belysta väntrum. Broby busstation är kamerabevakad, vilket är en trygghetsskapande åtgärd som visat sig gett effekt. Brott som har begåtts har kunnat utredas och leda till fällande dom bland annat tack vare kamerabevakningen. I en mindre undersökning har Göingebor uppgett att kamerabevakningen skapat en högre känsla av trygghet. Broby busstation kommer inom kort att omges av den bostadsbebyggelse som nämnts ovan, vilket innebär att insynen till stationsområdet ökar. Detta förväntas bidra ytterligare till känslan av ökad trygghet.

Andra trygghetsskapande åtgärder är kommunens brottsförebyggande arbete som sker i samarbete med andra aktörer så som polis, räddningstjänst, aktörer från civilsamhället och företag. Därutöver skapas trygghet genom att fler vuxna rör sig i byarna. Det arbetet utgår från Öppenvårdens fältassistenter och genom trygghetsvandringar som genomförs via det lokala föreningslivet.

Attraktiv boendekommun

Östra Göinge kommun har länge marknadsfört sig som Skånes gröna hjärta med sitt stora utbud av naturupplevelser. De stora möjligheterna till rekreation gör Östra Göinge till en trivsamt kommun för både besökare och invånare. Ovan nämnda satsningar på förtätning, bostäder och bostadsområden bidrar till att stärka kommunen som en attraktiv boendeort.

God tillgång till kollektivtrafik är också en faktor som korrelerar med ett bostadsområdes socioekonomiska standard och välmående samt viljan att bo kvar eller bosätta sig i kommunen. Genom att arbeta för en god kollektivtrafiksförsörjning och utveckling av infrastrukturen, ges Göingeborna möjligheter att resa i närområdet och längre för arbete och rekreation. Exempelvis pågår just nu ombyggnationen av väg 19 mellan Bjärlöv och Broby. En viktig förbindelse mellan nordöstra Skåne, sydvästra Småland och Österlen. Kommunen arbetar aktivt för att få till ett regionalt BRT-stråk mellan Kristianstad och Älmhult via Broby, något som vunnit gehör bland samverkande kommuner och Regionen.

Möjligheter och utmaningar i arbetet med folkhälsa och god livskvalitet

Slutliga kommentarer

Psykisk ohälsa

Allt för många Göingebor upplever psykisk ohälsa. Förvaltningen ser utmaningar kopplat till psykisk ohälsa inom alla åldersgrupper. Inom förskola och skola syns en ökning av barn och elever som har särskilda behov. Långa köer till utredningar medför svårigheter för målgruppen att få adekvat stöd. Den psykiska ohälsan är ett hinder för att ha en fungerande vardag; för elever att ta till sig sin utbildning, för vuxna kan det bli ett hinder i föräldraförmågan eller att behålla ett arbete och för äldre kan minskad självständighet och begränsad delaktighet leda till psykisk ohälsa.

För att Östra Göinge ska bli en mer välmående kommun är det viktigt att sträva efter social sammanhållning, att invånare är del av ett sammanhang, känner trygghet och trivs i sin boendemiljö. Minst lika viktigt är en fungerande psykiatri, både för barn och vuxna. Förvaltningens möjlighet att påverka det sistnämnda är begränsat, med konsekvensen att kommunen kompenserar för andra huvudmän.

Samverkan inom förvaltningen och med externa aktörer

Samverkan krävs för att förvaltningen ska klara av sina uppgifter och för att andra ska klara sina uppgifter. Vi är beroende av andra verksamheter inom förvaltningen men också av externa aktörer. Velfungerande samverkan bygger på en nyfikenhet och en vilja att utforska och förstå den andres roll och mandat, men också på att formulera gemensamma mål och att ha mod att göra annorlunda.

Det är av stor vikt att nyttja styrkan av att vara en förvaltning, där vi skapar samverkansprocesser och strukturer för en konstruktiv, effektiv och produktiv väg fram. På så vis är vi väl rustade vid händelser som kräver att vi löser uppgiften gemensamt. Den interna samverkan har förvaltningen stor möjlighet att påverka, medan påverkansbarheten är mer begränsad gällande samverkan med externa aktörer. Samverkan med externa aktörer är inte desto mindre viktig, särskilt vad gäller möjligheten att samlas runt en kund som är aktuell hos fler aktörer än kommunen eller där kommunen riskerar att ta ett stort kompensatoriskt ansvar för andra huvudmän. Vi är många som kan bidra till Göingebornas livskvalitet och den samlade kraften kan många gånger vara avgörande för utvecklingen.

Invånares tilltro till kommunen som offentlig aktör

Den bristande tilltron till myndigheter och det offentliga får allt större utrymme i dagens samhälle. Utbreddheten av kriminella nätverk är ett tydligt exempel på att samhällskontraktet har fått sig en törn. Likaså finns en misstro mot Socialtjänsten. Människors tillit till Socialtjänsten har alltid varit en utmaning givet känsligheten i att myndigheter involveras i människors privatliv. Misstron mot Socialtjänsten har ökat i takt med desinformationskampanjer som spridits om Socialtjänsten. Även invånare

som inte är självförsörjande och möter våra verksamheter i sökandet efter en väg till arbetsmarknaden eller/och i behov av ekonomiskt stöd från kommunen kan ha en bristande tilltro till myndigheter. Detta efter upprepade insatser så som praktik eller andra aktiviteter som inte lett någonvart eller att individer blivit omkringspassande mellan olika aktörer där vi misslyckats att ta ett gemensamt ansvar. Det finns även viss misstro riktad mot äldreomsorgen, kanske framför allt från anhöriga till de äldre.

Den bristande tilltron till det offentliga och så även till kommunen kan påverkas ytterligare utifrån att kommunen tvingas till prioriteringar och åtstramningar till följd av det ekonomiska läget och demografiska utmaningar, så som nedläggningar av förskolor och skolor men även höjda och nya avgifter för insatser.

Det förvaltningen gör och kan göra än mer för att invånare ska känna sig trygga och vilja ta emot det stöd vi erbjuder är att bygga tillitsfulla relationer. När vi väljer att tro på våra kunder och på deras förmåga till förändring arbetar vi och i det samarbetet växer också de mest hållbara lösningarna fram. Kunden är den som känner sin situation bäst och sitter många gånger inne på lösningarna själva men behöver vårt stöd att göra nödvändiga förändringar eller att tydliggöra sina mål och att hitta vägar för att nå dem.

Att det stöd vi erbjuder är av god kvalitet, relevant och leder till en positiv förändring för den enskilde är även det tillitsskapande. Detta är också något som förvaltningen ständigt arbetar med. Där handlar det inte bara om att arbeta utifrån beprövade metoder och att samverka med andra aktörer utan också om att anpassa vår verktygslåda efter kundens behov.

Individens egna ansvar

Förvaltningen kan bidra till att påverka förutsättningarna för en god folkhälsa och en ökad livskvalitet för kommunens invånare, vilket rapportens nedslag ger exempel på. Hur folkhälsan utvecklar sig i Östra Göinge beror dock inte bara på den demografiska utvecklingen, förvaltningens och andra aktörers arbete utan också på hur väl invånare själva lyckas med att leva ett välfungerande och hälsosamt liv.